

Mateřská škola jako „zabalená krabička“: Sonda do předškolního vzdělávání v čase první vlny pandemie covid-19¹

Jana Majerčíková, Beata Horníčková, Soňa Lorencová

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií

Pandemie způsobená koronavirem covid-19 zasáhla i mateřské školy (dále MŠ) a podobně jako na ostatních stupních vzdělávání i jejich aktéři krizový stav intenzivně prožívali a denně se potýkali s jeho průběhem a provázejícími okolnostmi. V příspěvku se máme ambicí zapojit do diskuse týkající se pandemických opatření a jejich důsledků, a to s důrazem na situaci v předškolním vzdělávání.

V jeho názvu je využita metafora z pera jedné z učitelek mateřských škol, která, podle našich zjištění, odrážela naladění učitelů působících na tomto stupni vzdělávání v čase karantény související s koronavirem. Podle ní zůstaly MŠ opět na okraji zájmu a zásahy, v rámci kterých se bude postupně, po řešení akutních celospolečenských problémů, „rozbalovat“ a analyzovat dění v MŠ s cílem jejich podpory, realizovány nebyly.² Vyvolalo to otázky nejenom v souvislosti s tím, že předškolní vzdělávání je dnes rok před nástupem do základní školy v ČR povinné, ale i s ohledem na probíhající diskuse o významnosti předškolního vzdělávání. Dle těchto diskusí se společenská a ekonomická návratnost podpory kvalitního vzdělávání v předškolním věku dítěte považuje, v porovnání s navazujícími stupni škol, za nejvyšší.

V příspěvku je nejprve pro orientaci shrnuto, jaká byla situace v MŠ v čase karanténních opatření a jaká doporučení k MŠ směřovala. Pak se prostřednictvím krátkých komentářů a analýz podíváme na informace týkající se

¹ Příspěvek vznikl s podporou projektu IGA/FHS/2020/002 *Postoje rodičů k předškolnímu vzdělávání v podmínkách České a Slovenské republiky* řešeném na FHS UTB ve Zlíně.

² Přesné vyjádření učitelky: „Vláda dne 12. 3. 2020 svým usnesením vyhlásila nouzový stav. Situace šíření epidemie covid-19 si to vyžadovala. Každý z nás asi netrpělivě očekával, co se bude dít. Nepřetržité zprávy v médiích, mapování situace, strach z toho, co nás čeká, co bude. Bohužel už v těch prvotních informacích jsem postrádala vyjádření ke slovnímu spojení ‚mateřská škola‘. Jako by vypadlo, nebylo, neexistovalo. Doufala jsem, že se to postupně bude rozbalovat, že se zatím jen řeší podstatnější věci, než malé děti a jejich paní učitelky, ale až do dnes jsme zůstali zabalenou krabičkou, se kterou si hlavně nevěděla rady naše vláda, natož zřizovatelé, a co pak teprve chudáci ředitelé.“

průběhu vzdělávání v MŠ v průběhu karantény, které byly aktuálně k dispozici (např. Tematická zpráva, 2020). Především pro uvedené analýzy byla dále využita data získaná prostřednictvím sondáže realizované s učiteli MŠ v krizovém pandemickém období. Jejím cílem bylo poodkrýt dění v MŠ, a to skrze písemné reflexe učitelů založené na podrobnějším zprostředkování jejich zkušeností se situací, kterou aktuálně prožívali.

1 Mateřské školy v nouzovém režimu

Začátkem března 2020 nabyla situace s koronavirem takový charakter, že bylo nevyhnutelné realizovat krizová opatření. Ta přirozeně zasáhla i školy a školní zařízení a zpravidla směřovala k uzavírání a omezování jejich standardního provozu. Prezenční vzdělávání v MŠ ale vládními usneseními ČR zakázáno nebylo. Situace se jevila tak, že Ministerstvo zdravotnictví vyhodnotilo jako akutní ohrožení pouze na vyšších stupních vzdělávání a tyto školy uzavřelo. MŠ tedy v zásadě mohly zůstat v běžném režimu, v návaznosti na doporučení Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy ČR však rovněž mohly zvážit omezení nebo přerušování svého provozu. V praxi to znamenalo, že rozhodnutí mateřské školy uzavřít, což se nakonec ve většině případů i uskutečnilo, bylo delegováno na zřizovatele a samotné ředitele MŠ a v konečném důsledku vlastně i na rodiče, kteří postupně prezenční vzdělávání v MŠ omezovali tím, že své děti do MŠ přestávali posílat. Až do opětovného otevření MŠ koncem května 2020 bylo v kompetenci ředitelů MŠ, aby průběžně rekonoskovali situaci v MŠ i v rodinách svých dětí a vyhodnocovali závažné důvody pro setrvávání v přerušování provozu MŠ, nebo směřující k jeho obnovení. S odstupem několika měsíců se tento postup nejvíce jako nijako zvláštní či netradiční. MŠ přece mohly situaci vyhodnotit a zařízení zavřít. V daném čase však tento přístup státních orgánů vyvolával nemálo otázek, nepochopení a údiv a MŠ postavil do nezáviděníhodné situace. Minimálně tak to vnímali učitelé MŠ.

V tomto kontextu je legitimní uvažovat nad zdroji těchto i dále uváděných informací a vyvozených souvislostí. Bez ohledu na to, co nám v tomto smyslu nabízejí diskuse na sociálních sítích či jiných dostupných komunikačních platformách, kde je možné najít až sebeodhalující výpovědi samotných učitelů i některých rodičů. I když MŠ necítily zájem, podporu či sounáležitost ze strany centrálních institucí, obrátila se na ně Česká školní inspekce jako státní kontrolní a hodnotící orgán. V rámci elektronického inspekčního zjišťování s 5 248 mateřskými školami hledala odpovědi na otázky týkající se

fungování MŠ (zapsaných v rejstříku škol) během nouzového stavu, přesněji v období od 11. 3. do 30. 4. 2020 (Pavlas et al., 2020). Inspektoři chtěli zachytit, jak probíhal provoz MŠ, s kým a jak školy komunikovaly (s akcentem na komunikaci s rodiči dětí), jak probíhalo vzdělávání, jaká byla vzdělávací nabídka MŠ a jak byly MŠ se zvládnutím této situace spokojeny. Výsledky jsou dnes dostupné a je možné se s nimi seznámit.

Záměr získat jistý vhled do prostředí škol ve zcela nové, pandemické situaci, měli, mají a jistě nepochybně i budou mít mnozí zainteresovaní – výzkumníci, vzdělavatelé, autoři vzdělávacích materiálů, zřizovatelé škol, nezávislí experti apod. I autorky tohoto textu daná situace zajímala, realizovaly proto v rámci svých projektových aktivit (a paralelně s inspekčním šetřením) sondáž s cílem odhalit dění v MŠ. Jak již bylo uvedeno, jednalo se o perspektivy učitelů MŠ, protože k nim mají vzhledem ke svému pracovnímu zařazení dobrý přístup a v tomto období s nimi byly v kontaktu. Obeslaly učitele MŠ, se kterými měly pracovní i osobní vazby, se žádostí o písemné sdělení a podrobnější zprostředkování vlastních zkušeností s aktuální nouzovou situací. S očekáváním objasnění poměrů v jejich škole a ochoty zprostředkovat jejich prožívání jim kladly tyto otázky:

- *Jak vaše mateřská škola fungovala/funguje v nouzovém režimu?*
- *Jaký charakter mělo/má vzdělávání ve vaší mateřské škole v této krizové situaci?*
- *Jak toto fungování hodnotíte? Jak jste jej prožívali?*
- *Realizovali jste online vzdělávání? Jestli ano, jak, jestli ne, proč?*
- *Jak jste řešili situaci s povinným vzděláváním dětí v posledním roce docházky do mateřské školy?*
- *Komunikovali jste v této situaci s rodiči dětí, se zřizovatelem, s hygienou, jinými odborníky...? Jak tuto komunikaci hodnotíte?*
- *Jak tuto situaci podle vás prožívaly děti? Komunikovala se s nimi tato situace?*
- *Co jste v této krizi objevili, co byste označili za poučné či pro vás přínosné, co vám naopak v profesním životě tato krize vzala?*
- *Jaké důsledky této situace v předškolním vzdělávání předpokládáte, například v obsahu vzdělávání, jeho organizaci, spolupráci s partnery atd.?*

Výhodou byla možnost sepsání tohoto sdělení podle vlastních osobních možností a jeho zaslání e-mailem. V průběhu druhé poloviny dubna a první poloviny května tak byla získána, pro potřeby tohoto sdělení, dobrá datová základna (texty 20 učitelek³ MŠ, v rozsahu 2–5 normostran), i když regionálně omezená na jihomoravský region. Dostaly jsme tak k dispozici podklad pro hlubší analýzu situace v MŠ, otevřela se i možnost reflektovat zmiňovaná inspekční zjištění. V dalších pasážích budeme se těmito vyjádřeními učitelek pracovat.

2 „Oxymoron“ v přístupu k mateřským školám

Výsledky obou šetření, inspekčního i autorského, vysoko korelovaly. Naše šetření však neslo znaky kvalitativních výzkumných postupů (na rozdíl od inspekčního, které nabízí spíše číselná data), a učitelky se ve svých sděleních dostávaly více „pod pokličku“ samotného dění v MŠ. Celkově byla inspekční zpráva lehce optimističtější a vykreslila relativně ucelený obraz o předškolním vzdělávání v MŠ v čase krizových opatření.

Jak již bylo uvedeno a dnes rezonuje na mnohých místech i v různých kontextech, relevantní analýza a reflexe všech souvislostí a dopadů pandemické krize nás ještě čeká. Zdá se ale, že dnes můžeme s velkou pravděpodobností konstatovat, že leitmotivem všeho, co v MŠ v čase pandemie probíhalo, byla skutečnost, že MŠ se v tomto problému ocitly samotné. Rozhodnutí státu nechat je bez podpory se odrazilo ve všech klíčových dimenzích jejich fungování. Slovy jedné z učitelek:

Tento krok překvapil snad všechny, kteří v mateřských školách pracují. Těžko říct, zda to byl jen ekonomický kalkul našeho pana premiéra, nebo pouhé zbavení se odpovědnosti za tento krok ze strany vlády. Na mnohé zaměstnance v mateřských školách to ovšem působí, jako že nás nepovažují za vzdělávací instituce, ale jen za „hlídárny“ dětí, které nejsou prioritou. Bohužel jsou tak mateřské školy často prezentovány i veřejnosti.

U všech, kteří se pohybují v předškolním vzdělávání, evokoval tento přístup minimálně údiv, na straně učitelů nepochopení až logický spor. Argumentovat totiž například tím, jak jsme měli možnost zachytávat z masmédií, že v MŠ jsou menší kolektivy, nebo se v nich lépe zabezpečuje dodržování hygienických požadavků, se jeví jako paradoxní. V mnohých třídách MŠ dnes najdeme

³ Do sondáže byly zapojeny pouze ženy – učitelky MŠ.

i 28 dětí, v prostorách MŠ se kromě samotných dětí prostřídá dvakrát denně i další jejich blízká osoba, nejčastěji rodič, a to v rámci příchodu a odchodu dítěte do MŠ atd. Nemluvě o využívaných didaktických strategiích, ale i běžné komunikaci, která je standardně postavena na intenzivní osobní interakci, nezřídka i v intimní zóně dítěte, učitele či chůvy, s čím se na vyšších stupních škol nesetkáváme. Ve vztahu k tomu, jakými cestami se šíří virus, je zcela zřejmé, že právě osoby pohybující se v MŠ byly ohroženy stejně. Můžeme to ilustrovat výrokem jedné z učitelek:

Je takřka nemožné, aby děti v MŠ dodržovaly dvoumetrové rozestupy a nosily roušky po celou dobu pobytu v MŠ. A to nemluvě o uhlídání dodržování hygieny u dětí. Některé MŠ nemají prostory na to, aby děti mohly sedět u stolečků s rozestupy. A co volná hra? Pro děti v MŠ je především důležitý kontakt s ostatními dětmi a nedovedu si představit, jakou formou zorganizovat spontánní a volné hry tak, aby u dětí nedocházelo ke kontaktu. Mimoto, co hračky? Pokud se najde dítě, které má danou nákazu a hrálo si s hračkami, a během dopoledne se též hračky může dotknout dalších 25 dětí.

3 Fungování ve vlastní režii

Co se tedy dělo v MŠ a co vyvolaly „nezásahy“ reprezentantů exekutivy do fungování MŠ v perspektivách jejich učitelů? Dále nabízíme několik myšlenek, vynořených otázek a zčásti i odpovědí, a to ve světle našich zjištění.

3.1 Vedení a řízení MŠ

To se muselo realizovat v úzké součinnosti se zřizovateli. Ve finále však iniciování řešení a rozhodování zůstalo na bedrech ředitelek a ředitelů MŠ, protože ti jsou podle platné legislativy povinni se zřizovatelem vše projednat a získat od něj souhlas. Dnes víme, že mnozí zřizovatelé z různých důvodů váhali, a ne vždy na argumenty ředitelek a ředitelů ohledně uzavření MŠ reagovali pozitivně. V případě, že byly jejich argumenty vyslyšeny, ukázal se jako nejistý management MŠ. Některé ředitelky a ředitelé úzce komunikovali se svým personálem, vše plánovali, vykonávali dobrovolnickou činnost, organizovali nové formy vzdělávání, intenzivně komunikovali s rodiči, dle možností se setkávali a situaci průběžně vyhodnocovali.

Za celou dobu nouzového režimu jsme měli tři pedagogické rady a řešili jsme další fungování mateřské školy. Máme nařízený home office, přiděleny nějaké dny určené k samostudiu a také jsme si museli vybrat několik dní volna. Home office

se týká toho, že jsme založily s kolegyní společný e-mail pro naši třídu a pilotním e-mailem jsme předaly informace rodičům.

V jiných případech škola v režii vedení využila čas k úklidu, dezinfekci prostor, doplnění plánů, přípravě pomůcek, případně její učitelky věnovaly čas samostudiu a dále pak vyčkávaly na další vývoj situace. Byly i školy, kde situace vypadala podobně jako v následujícím vyjádření:

Naše MŠ nefunguje pro děti ani neposkytuje žádné materiály pro rodiče – ani v online podobě. Teda alespoň u nižších věkových skupin, se kterými pracuji. Ředitelka nám nedala žádné pokyny, jak pracovat s rodiči či s okolím. Nevíme nic, stejně tak jako ona a s rozhovory s jinými řediteli vyplývá, že to neví nikdo.

Otevřela se tak otázka manažerských kompetencí ředitelů MŠ, i když musíme připomenout, že v nové situaci, jež činila vedení a rozhodování ředitelů náročnější.

3.2 Charakter vzdělávání

I v této oblasti se MŠ pohybovaly v celém intervalu pomyslné škály, většinou s akcentem na děti v povinném předškolním vzdělávání. Objevily se i MŠ, které „pod rouškou“ neobtěžování či deklarované (a někdy domnělé) kompetentnosti rodičů s dětmi nepracovaly. Protože, jak je zcela zřejmé, bez rodičů by to ani v MŠ nešlo. Dokladují to výpovědi dotazovaných učitelek:

Online výuka v naší mateřské škole pro děti neprobíhá. S paní ředitelkou a ostatními kolegyněmi jsme se shodly, že provádět online výuku v mateřské škole není vhodné. I když víme, že některé mateřské školy tuto online výuku provádí. Navíc ve školce nemáme ani takové vybavení, aby online výuka mohla probíhat. (...) Stejně tak se nezasílají dětem žádné pracovní listy na doma s výjimkou dětí se speciálně vzdělávacími potřebami, které dostávají nějaké úkoly pravidelně od speciální pedagožky. (...) Domnívám se, že rodiče jsou dost kompetentní a dokážou sami na internetu najít, pokud budou chtít, pracovní listy pro předškoláky. Na našich webových stránkách celý rok visí desatero pro rodiče dětí předškolního věku, které obsahuje, co vše by dítě před nástupem do školy mělo umět. Domnívám se, že pokud rodiče budou chtít, můžou podle toho s dětmi pracovat.

Online vzdělávání jsme nerealizovali, pouze poslali několik informací. Nemyslím si, že je to v mateřské škole tak nutné. Mateřská škola se připravuje na příchod dětí, dezinfikují se veškeré hračky, uklízí se a vše se umývá.

V čase karantény MŠ nejčastěji využívaly sociální sítě, weby škol a e-maily a interagovaly s rodiči a dětmi prostřednictvím zpřístupňování různých informačních zdrojů, především pracovních listů, zadávaním úkolů, návrhů pro různé činnosti či aktivity. Snad to nebude vyznívat jako klišé, ale i tu platila nepřímá úměra. Čím služebně starší byla učitelka MŠ, tím méně byla, podle sdělení učitelek, ochotna improvizovat a za pochodu rozvíjet své digitální kompetence. Byly však i školy, které se pokoušely naplnit charakter online vzdělávání, a to přes přípravu a zaslání vlastních vzdělávacích videí. Jedna z mladších učitelek napsala:

První video jsme natočily čtvrtý týden po uzavření MŠ. Některé učitelky se nahrávání videa pro děti nezúčastnily. Nechtěly, aby je viděli rodiče a všichni, kdo video můžou shlédnout. Já osobně jsem to brala jako příležitost konečně, alespoň částečně, ukázat všem rodičům, co děláme v MŠ. (...) Vytvořené video jsem sestříhala a vložila na Youtube. Odkaz na video jsem vložila na naše webové stránky MŠ. Existuje spousta vzdělávacích videí, které děti určitě za celou dobu, co jsou uzavřené MŠ, shlédly. Jde spíše o to, že mi sami rodiče píší, že jejich děti chtějí další video, kde jsme my učitelky, které znají. Po kladném hodnocení videa pracujeme na dalších.

Ve většině případů, šlo však spíše o využívání digitálních technologií pro intenzivní, někdy i permanentní kontakty všech klíčových aktérů – dětí, rodičů a učitelů. Některé učitelky signalizovaly i pokusy vzdělávání individualizovat, což lze v dané situaci vnímat jako projev jejich profesionálního přístupu. Podobně jako na ostatních stupních vzdělávání, i v mateřských školách se vynořily disbalance týkající se materiálně-technického vybavení škol a flexibility učitelů vzdělávat jinak než zažitými způsoby.

3.3 *Spolupráce s rodiči*

V čase krize se potvrdilo to, co studentům učitelství běžně předkládáme jako dogma: Rodiče jsou první učitelé dětí, které máte v MŠ, musíte se s nimi domluvit, vyladit disharmonie, v zájmu dítěte vytvářet kontinuitu obou prostředí a lidí v něm, samozřejmě při zachování vaší pedagogické autonomie. V MŠ učitelé „žijí“ s rodiči asi nejvíce pospolu, a tak bylo v krizové situaci potřeba především upravit, respektive diverzifikovat komunikační kanály, což se ve většině zkoumaných škol událo.

Narazili jsme i na příklady kvalitativně nové spolupráce, kdy rodiče fungovali se školou ve skutečném partnerství, pro které je charakteristická reciprocita:

Pro mě je překvapující, jak se do toho někteří rodiče pustili. Samozřejmě máme ve třídě 28 dětí, což znamená, že ne všichni s námi pravidelně komunikují, ale řekla bych, že tak 20 z nich nám dává pravidelně zpětnou vazbu, za což jsem moc ráda. Myslím si, že to, jak jsme si na začátku stanovili nějaká pravidla, docela dobře funguje. My jsme v neustálém kontaktu s rodiči, můžeme jim pomoci alespoň na dálku, a oni jsou na oplátku vděční. Mám radost, když nám posílají fotky dětí, které mají před sebou nějaký výtvar, který jsme jim doporučili, anebo posílají videa, kde děti vypráví pohádky atd. Docela mě potěšilo, že někteří rodiče se zajímají i o naše další vzdělávání a posílají nám zajímavé odkazy na nějaké kurzy a besedy.

Podle svých slov některé učitelky dobře zareagovaly i na odhalené vzdělávací nerovnosti, problémy s digitální propastí, před kterou se ocitly některé ohrožené rodiny. Udělaly balíčky se vzdělávacími materiály a donesly je dětem přímo domů. Jiné však přiznaly, že u některých dlouhodobě nespolupracujících rodičů se bezkontaktní stav krizí prohloubil, přičemž příčiny absence vzájemné komunikace nemusely spočívat pouze v omezených technických prostředcích rodičů. Z dilematu, jak pracovat s rodiči, kteří dlouhodobě nejeví zájem, se tak stal „staronový“ problém předškolního vzdělávání.

Je to s rodiči věčný boj, nebo snaha nějako spolu kooperovat. Všichni se pořád musíme snažit, ale ti, kteří nás nebrali předtím, s námi nekomunikovali ani teď.

3.4 *Prestiž učitelství v MŠ*

Učitelky zažívaly synergii s rodiči dětí, a kromě dobrých pocitů z toho, jak všechny okolnosti zvládaly, vyjadřovaly zkušenost, že díky této kvalitativně „nové“ spolupráci mohly být narušené, podle nich zažité vzorce o učitelském povolání založené na hlídání a hraní se s dětmi (Majerčíková & Urbaniecová, 2020).

Naopak vysoce kontrastně na ně v tomto ohledu zapůsobilo jednání kompetentních nadřízených. Těžce vydobývaná prestiž učitelství v MŠ tak utrpěla další ránu, skutečně, dle jejich interpretací, přímo pod pás. Veřejnost se z úst těch nejpovolanějších vlastně dověděla, že MŠ je sice škola, ale ne tak důležitá, aby se jí zabývali tak, jako školami základními, středními či vysokými. A ti, kteří poměry v MŠ aspoň trochu znají, snad mohli nabýt přesvědčení nebo minimálně dojmu, že zákonodárci mají jen nejasnou představu, co se v ní děje, jinak by přece tak nejednali. I když, věříme, že každé podobné rozhodnutí má své důvody, v tomto případě ty dobré zatím neumíme najít.

Domníváme se, že bude třeba podpořit i těmito okolnostmi narušené profesní sebevědomí učitelů mateřských škol. Shrнула to další z učitelek:

Zásadní je pro mě problém předškolního vzdělávání. Jen jsem se opět utvrdila, že naše práce je stále podceňována. Přejde mi, že je pořád míněna za podřadnou a nezaslouží si i v takové době více pozornosti. Od začátku epidemie se o mateřských školách vůbec nemluvalo, své rozhodnutí vláda hodila na zřizovatele, a tím to pro ně bylo ukončené. Je velice smutné vnímat tu ignoraci ze všech stran, když naše práce stojí tolik úsilí a pro dítě je to nejdůležitější okamžik v jeho životě. Potom přijde ČŠI, kritizuje nás a k čemu, za co? Vždyť jsme jen hlídací tety, které si pouze hrají s dětmi. Možná, že právě to bude impuls pro nás všechny, abychom s tím konečně něco udělali.

A před závěrem ještě jeden náš postřeh týkající se využívání digitálních technologií dětmi předškolního věku. Učitelky, a podle jejich sdělení i děti, neskrývaly frustraci z absence sociálních kontaktů, které jim poskytuje mateřská škola v běžném provozu. Jistou kompenzací jim byla právě komunikace prostřednictvím, v předškolním vzdělávání zapovězených, digitálních technologií. Pro generaci Alfa, tedy dnešní předškoláky, to problém nebyl, narodili se do věku tabletů, iPadů, iPhonů či virtuální asistentky Siri. Vyrůstají s technologiemi, zcela přirozeným způsobem je integrují do svých životů, jsou pro ně samozřejmostí a podle prognóz budou doposud nejvzdělanější a nejdynamičtější generací (Turk, 2017; Fourtané, 2018). Z našeho pohledu je proto nevyhnutelné hledat cesty užitečného propojování vzdělávacích obsahů a didaktických strategií v MŠ s technologiemi a perspektivní kooperaci s nimi, vytvářet nové příležitosti pro učení, a především reflektovat potřeby dětí (generace Alfa). Vnímáme to i jako cestu, jak děti učit žít s technologiemi smysluplně, využívat je ve svůj prospěch a nenechat se jimi ničít. Třeba jsme se tak měli díky situaci s pandemií i v předškolním vzdělávání pozastavit nad tím, že technologie nemůžeme obcházet ani na tomto stupni vzdělávání.

4 Na závěr

Dnes zřejmě nikdo nemůže s jistotou tvrdit, že podobná kritická situace s koronavirovou nákazou se v dohledné době nezopakuje. Kdyby se tak stalo, byla by to opět výzva, při jejímž zvládnutí bychom ale byli bohatší o zkušenost

a jistá ověřená schémata jejího překonávání.⁴ V příspěvku jsme měli ambici reflektovat reakce učitelů především na to, že oficiálně nikdo nedeclaroval cesty, jakými má být zabezpečeno předškolní vzdělávání v pandemickém období, a to ani to povinné, realizované v posledním roku docházky dítěte do MŠ.

Je zřejmé, že situace s korovarirovou krizí je v zahraničí obdobná. Jako cesta kompenzace prezenčního vzdělávání a forma podpory fungování školství, předškolního vzdělávání nevyjímaje, se ukazuje rozvíjení a využívání digitálních technologií. Operativně vznikají doporučení ve formě instruktážních dokumentů, videí například i ze strany kompetentních orgánů⁵; na nic podobného jsme na webu MŠMT nenarazili. Tato podpora směřuje především k učitelům i rodičům s cílem efektivní práce i s dětmi předškolního věku.

I když vlastně učitelky, podle vlastních slov, vůbec nevěděly, jak mají postupovat, přiměřeně zareagovaly a zvládly to. Opět se ukázalo a pak i potvrdilo, jak důležitá je profesní odpovědnost jako jeden z etických principů v učitelském povolání. Je zřejmé, že se aktuálně otevírají mnohé otázky, v případě vzdělávání je to bezpochyby jedna základní, a to: Jaké bude školství po překonání koronavirové krize? A to ve všech souvislostech, oblastech vzdělávání. Obecně platí, že z každé krize se dá mnohému naučit. Považujeme za důležité, abychom rovněž v této krizi viděli od začátku i příležitost k potřebným změnám. Věříme, že tyto zachytí i předškolní vzdělávání.

Literatura

Fourtané, S. (2018). *Generation Alpha: The children of the millennial*. Dostupné z <https://interestingengineering.com/generation-alpha-the-children-of-the-millennial>

⁴ V čase redakčních úprav tohoto příspěvku se počty nakažených covid-19 opět zvyšují, tento stav je označován jako druhá vlna pandemie. Vznikají ale i relativně zásadní řešení, jedním z nich je fakt, že Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy už připravilo návrh zákona č. 866/20, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Návrh upravuje zvláštní pravidla při omezení osobní přítomnosti dětí, žáků a studentů (dále děti) ve školách a povinnosti škol a dětí při distančním vzdělávání v situacích, kdy z důvodu krizových nebo mimořádných opatření nebo karantény není možná osobní přítomnost většiny dětí z nejméně jedné třídy, studijní skupiny nebo oddělení ve škole. Úprava se má týkat i dětí v povinném předškolním vzdělávání. Při jistém zjednodušení má tedy platit, že i distanční vzdělávání bude v daných specifických situacích povinné.

⁵ Inspirující jsou například <https://www.youtube.com/watch?v=VKAF42DRD-s>; <https://www.youtube.com/watch?v=2IHps2uayQ8>; <https://www.edutopia.org/article/7-tips-managing-distance-learning-preschool/>; <https://www.notimeforflashcards.com/2020/05/distance-learning-preschool.html>

- Majerčíková, J., & Urbaniecová, K. (2020). Prestiž učitelství v mateřské škole optikou subjektivní percepcce učitelek. *Studia Paedagogica*, 25(1), 51–77.
- Pavlas, T., Pražáková, D., Zatloukal T., Andrys, O., Borkovcová, I., & Folwarczný, R. (2020). *Vzdělávání v mateřských školách v období nouzového stavu. Tematická zpráva*. Dostupné z https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/
- Turk, V. (2017). *Understanding generation Alfa*. Special report Wired Consulting and Hotwire. Dostupné z <https://www.wired.co.uk/article/understanding-generation-alpha>

Autoři

doc. PaedDr. Jana Majerčíková, PhD., Univerzita Tomáš Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Ústav školní pedagogiky, Štefánikova 5670, 760 01 Zlín, e-mail: majercikova@utb.cz

PhDr. Beata Horníčková, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Ústav školní pedagogiky, Štefánikova 5670, 760 01 Zlín, e-mail: b_hornickova@utb.cz

PaedDr. Soňa Lorencová, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií, Ústav školní pedagogiky, Štefánikova 5670, 760 01 Zlín, e-mail: slorencova@utb.cz